

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

439. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 24. A 25. ŘÍJNA 2007

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize Evropský výzkumný prostor: nové perspektivy

KOM(2007) 161 v konečném znění

(2008/C 44/01)

Dne 4. dubna 2007 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci *Zelené knihy Evropský výzkumný prostor: nové perspektivy*.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. října 2007. Zpravodajem byl pan WOLF.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 107 hlasy pro, 0 hlasů bylo proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Výbor považuje za naléhavě nutné výrazně posílit dosavadní opatření v oblasti výzkumu a vývoje (VaV) v Evropě, zlepšit příslušné nezbytné rámcové podmínky a vytvořit finanční předpoklady.

Vedle průrazných evropských, národních a průmyslových programů výzkumu a vývoje je zapotřebí evropského vnitřního trhu pro výzkum a vývoj, aby bylo možné lépe využívat a uvolňovat potenciál, který Evropské společenství má a který je třeba rozvíjet – a to je Evropský výzkumný prostor.

1.2 Výbor proto vítá záměr Komise posílit a vybudovat Evropský výzkumný prostor. Uvedené cíle a návrhy jsou vesměs správné a zaslouží si podporu. Je třeba je však doplnit a v určitých případech vyjasnit či opravit.

1.3 Výbor souhlasí s cílem vytvořit pro vědecké pracovníky atraktivní pracovní trh, který navíc umožňuje a odměňuje mobilitu. Prioritu v tomto ohledu mají zásadní otázky týkající se podoby smluv, atraktivní úrovně platů, sociálního zabezpečení/sociálních dávek platných v celé Evropě a rodinné soudržnosti. Především v tomto ohledu panují v členských státech velké nedostatky! Výbor proto na tomto místě apeluje obzvláště na členské státy a příslušné sociální partnery, aby tyto nedostatky odstranily a poskytly zejména i mladým výzkumným pracov-

níkům atraktivní pracovní příležitosti, které jsou s to konkurovat pracovním příležitostem pro vysoce nadané akademické pracovníky. Teprve pak budou nadaní mladí lidé opět ochotni investovat svoji energii a čas do odpovídajícího náročného a úzce specializovaného studia, a přispějí tak k odstranění povážlivého nedostatku kvalifikovaných vědeckotechnických odborníků a absolventů vysokých škol v Evropě.

1.4 Výbor podporuje cíl z Barcelony, který formulovala Evropská rada. Podle současné situace se ovšem Společenství na investicích do výzkumu a vývoje, o které celkově usiluje cíl z Barcelony, bude podílet pouze zhruba 2 % (tedy pouze padesátinou!). Zdaleka největší politický závazek k dosažení cíle z Barcelony tedy mají členské státy, hospodářský závazek naopak průmysl. Doporučení Výboru jsou proto určeny zejména Radě, Parlamentu a členským státům, aby podnikly veškeré kroky, aby výzkumu a vývoji v Evropě opět zajistily světové prvenství a aby učinily veškerá opatření, která jsou k tomu třeba.

1.5 Výbor opakuje své doporučení zvýšit příspěvek Evropského společenství na výdaje na výzkum a vývoj, o něž celkově usiluje, nejméně na 3 %, a umocnit tak sílu pákového efektu podpory výzkumu Společenství na požadované investice do výzkumu členských států a průmyslu. Navíc by měla být vynaložena značná část prostředků strukturálních fondů

na infrastrukturní opatření v oblasti VaV a zvýšena možnost podpory prostřednictvím EIB. Toto doporučení se kvůli dlouho podceňovanému a závažnému energetickému a klimatickému problému stalo ještě naléhavějším.

1.6 Výbor souhlasí s cílem vybudovat vědeckotechnické výzkumné infrastruktury světové úrovně, které je pak ovšem třeba i trvale a spolehlivě podporovat. Základním předpokladem úspěchu a smyslu je účast příslušných institutů a skupin univerzit z jednotlivých členských států, jakož i odpovídající aktivní zapojení průmyslu v případě technických projektů. Teprve toto propojení vytvoří celistvý systém a přinese evropskou přidanou hodnotu.

1.7 Výbor podporuje cíl posílit výzkumné instituce a jejich nadřazené zastřešující organizace jakožto hlavní iniciátory a odborníky na výzkum a vývoj. Tato zařízení potřebují spolehlivé dlouhodobé plánování, odpovídající vybavení a dostatečnou volnost v rozhodování. Podmínkou je větší vlastní odpovědnost za využívání finančních zdrojů, dostatečně vysoký podíl na základním financování, komplexní financování projektů, převoditelnost ročních rozpočtů, odbourávání administrativního přetížení špičkových odborníků na výzkum a výuku, které brzdí pokrok, stimulování a špičková podpora prostřednictvím dodatečného přidělování prostředků na výzkum v hospodářské soutěži.

1.8 Výbor vidí ve společných technologických iniciativách a v technologických platformách důležité nástroje k vytvoření technických inovací ve strategicky důležitých oblastech výzkumu. U partnerství veřejného a soukromého sektoru, která jsou k tomu zapotřebí, a u společných výzkumných programů je také nutno přiměřeně zapojit malé a střední podniky. Znalostní a inovační komunity Evropského technologického institutu (Knowledge and Innovation Communities, KIC), které musí být ještě vytvořeny, by měly těžit z nabytých zkušeností. Zkušenosti s projekty ERA-NET a CORNET a s uskupeními EUREKA zde mohou být rovněž cenným přínosem.

1.9 Výbor podporuje cíl otevřít Evropský výzkumný prostor světu. K tomu je však rozhodujícím kritériem jeho atraktivita. Teprve až bude překonán *odliv mozků*, který je v dnešní době často předmětem stížností, nejen z hlediska množství, ale i kvality nejschopnějších a nejúspěšnějších světových výzkumných pracovníků, bude možné považovat tento problém za vyřešený. Aby však bylo možné toho dosáhnout, musí souhlasit všechny zásadní faktory: úroveň, vybavení, pracovní podmínky, politické rámcové podmínky, možnosti rozvoje a volnost, osobní příjmy a společenské uznání.

1.10 Výbor podporuje *metodu otevřené koordinace*, na jejímž základě se hodnotí strategické cíle a politiky členských států a vyměňují zkušenosti, aby se dospělo k soudržnosti a optimální evropské politice výzkumu. Naproti tomu je třeba odmítnout

koordinaci evropského výzkumu, která přichází shora s cílem všeobecné harmonizace (top-down), zachází do detailů a proniká do výzkumných organizací či firem. Proto je nutné se vyvarovat dojmu, že Komise usiluje o centrální řízení evropského výzkumu. Jde o vyváženou rovnováhu mezi rámcem Společenství, svěbytností členských států a institucionální a individuální iniciativou a tvořivostí. Pouze pluralismem metod, přístupů a volby témat se může dospět vždy k těm nejlepším výsledkům, postupům a inovacím.

1.11 Výbor opakuje své výzvy k odbourání byrokracie. Výbor proto doporučuje, aby *odbourání byrokracie* bylo zahrnuto do příští agendy Evropského výzkumného prostoru jako další významný politický cíl. To znamená rozvíjet společně s členskými státy a výzkumnými organizacemi koncepcí usilující o zjednodušení nadměrné regulace a rozmanitosti evropských, národních, regionálních a institucionálních informačních povinností, řízení o žádosti, postupů posuzování, hodnocení a schvalování atd. a o jejich omezení na to nejnútnejší. Sama konkurence v podporování vynikajících výsledků zvyšuje především byrokracií, do níž musí výzkumní pracovníci vkládat své úsilí. Proto je ještě důležitější najít díky odbourávání byrokracie a zjednodušování celkově obhajitelné řešení. Strach z chyb jednotlivce nesmí vést k přehnaným předpisům a patovým situacím pro všechny ostatní.

1.12 Výbor považuje za nutné, aby v podporujících organizacích, především také v Komisi, spolupůsobili z vědeckého hlediska vynikající kvalifikovaní zkušení úředníci, kteří budou a zůstanou co nejlépe a dlouhodobě znali svých příslušných oborů a jejich zvláštností a své konkrétní vědecké komunity (pravidelná změna zaměstnání je v tomto případě kontraproduktivní!).

1.13 Výbor doporučuje doplnit Evropský výzkumný prostor o *Evropský prostor znalostí* s cílem vytvořit evropskou znalostní společnost. To vyžaduje fundované široké vzdělání všech občanů a pro vědecké pracovníky a inženýry navíc nezbytnou kvalitní odbornou přípravu. Z toho vyplývá i vazba na odpovídající „*znalostní management*“. Výzkum a vývoj staví na existujících znalostech, aby se vytvořily znalosti nové.

1.14 Výbor doporučuje vypracovat jasná a srozumitelná pravidla pro rozličné nástroje na podporu a koordinaci výzkumu a vývoje ze strany Společenství, včetně shrnujícího seznamu (a návodu k použití) veškerých nástrojů a forem podpory a spolupráce, které má Komise pro cíle VaV k dispozici. To by mělo ukázat, zda jejich rostoucí značné množství ještě vykazuje dostatečně jasné úkoly a dostatek přesnosti v dělení, a zda jsou pro potenciální uživatele i pro úředníky Komise nadále přehledné a použitelné, nebo zda je naopak třeba je nově uspořádat.

1.15 Mnoho témat zmíněných v zelené knize vyžaduje diferencovaný přístup. V této souvislosti a v souvislosti s dalšími aspekty odkazuje Výbor na plné znění svého stanoviska.

2. Sdělení Komise

2.1 Sdělení Komise souvisí s již uzavřenou diskusí a přijetím momentálně platného 7. rámcového programu pro výzkum a vývoj (VaV), s příslušnými vybranými výzkumnými tématy (tzv. specifickými programy), s příslušnými dostupnými nástroji a s pravidly účasti. V tomto sdělení Komise proto již nejde o obsah výzkumu, nýbrž výhradně o strategické cíle Evropského výzkumného prostoru.

2.2 Za tímto účelem jsou po krátkém historickém přehledu shrnuty úkoly a cíle Evropského výzkumného prostoru, projednány v souvislosti se zjištěným momentálním stavem, přezkoumány a přizpůsobeny novému vývoji. Výchozím bodem sdělení je význam evropského výzkumu a vývoje pro Lisabonskou strategii a otázka jejich konkurenceschopnosti v globálním prostředí.

2.3 Při tom jsou jakožto zvláštní úkoly a cíle vyzdvíženy následující body:

- **přiměřený tok odborně způsobilých výzkumných pracovníků** s vysokou úrovní mobility mezi institucemi, obory, odvětvími a zeměmi,
- **výzkumné infrastruktury světové úrovně**, vzájemně provázané a propojené a přístupné výzkumným týmům ze všech zemí Evropy a světa, zejména díky novým generacím infrastruktur elektronické komunikace,
- **špičkové výzkumné instituce**, uskutečňující účinnou spolupráci a partnerství veřejného a soukromého sektoru, tvořící jádro výzkumných a inovačních „klastřů“, včetně „virtuálních výzkumných komunit“, specializovaných zejména na interdisciplinární oblasti a schopných získávat kritické množství personálních i finančních zdrojů,
- **účinné sdílení znalostí**, zejména ve vztahu mezi veřejným výzkumem a sektorem průmyslu a také ve vztahu k široké veřejnosti,
- **dobře koordinované výzkumné programy a priority**: národně, regionálně a evropsky,
- **široké otevření evropského výzkumného prostoru světu**.

2.4 Doposud dosažené výsledky jsou shrnuty a na jejich základě se zdůvodňují perspektivní opatření na konsolidaci a další rozvoj Evropského výzkumného prostoru. Současný

rámcový program EU pro výzkum byl z pohledu Komise výslovně koncipován tak, aby tato opatření podpořil. Jeho finanční prostředky byly výrazně navýšeny, i když v menší míře, než Evropská komise původně navrhovala (a Výbor doporučil!). Nové iniciativy zahájené v souvislosti se 7. rámcovým programem (2007–2013), jako například vytvoření Evropské rady pro výzkum, budou mít významný dopad na evropské výzkumné prostředí. Budoucí Evropský technologický institut by rovněž mohl přispět k vytváření znalostních a inovačních komunit na světové úrovni.

2.5 Zároveň se – z pohledu Komise – poukazuje na slabiny, které mají být odstraněny, jako např. (ve zkratce):

- Výzkumní pracovníci zatím pořád ještě pociťují omezení vlastních profesních možností.
- Pro podniky je často obtížné spolupracovat s výzkumnými institucemi.
- Financování vnitrostátního a regionálního výzkumu zůstává i nadále nekoordinované.
- Reformy prováděné na úrovni členských států často postrádají celoevropskou perspektivu a soudržnost.

2.6 Další body zelené knihy budou uvedeny v následujících připomínkách Výboru.

2.7 Pro podnícení široké diskuse na základě zelené knihy Komise v tomto dokumentu formulovala 35 konkrétních otázek. Očekávané odpovědi od Parlamentu, Rady, EHSV, Výboru regionů, členských států a výzkumných pracovníků a výzkumných zařízení mají být v roce 2008 promítnuty do návrhů opatření. Mnoho těchto otázek je již implicitně zodpovězeno v části 3. K některým zvláštním otázkám je zaujat postoj v části 4.

3. Obecné připomínky Výboru

3.1 **Význam špičkové vědecké úrovně.** Výbor vícekrát⁽¹⁾ upozornil na to, že nejlepší vědecké a technické výsledky a jejich přeměna v konkurenceschopnou ekonomickou sílu jsou rozhodujícími předpoklady pro zajištění naší budoucnosti v globálním prostředí a pro neohrožení evropského sociálního modelu.

Proto je naléhavě nutné výrazně posílit dosavadní opatření v oblasti výzkumu a vývoje v Evropě, vytyčit příslušné nezbytné politické priority a zlepšit příslušné nezbytné rámcové podmínky a vytvořit finanční předpoklady. Důležité je uplatnění zásady konkurenceschopnosti podle kritérií excelence. K pravidlům pro nezbytnou státní podporu se Výbor již víckrát vyjádřil⁽²⁾.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 256, 27.10.2007.

Úř. věst. C 325/16, 30.12.2006.

⁽²⁾ Úř. věst. C 325/16, 30.12.2006.

3.2 Evropský vnitřní trh výzkumu a vývoje. Vedle průrazných evropských, národních a průmyslových programů výzkumu a vývoje je zapotřebí evropského vnitřního trhu pro výzkum a vývoj, aby byl lépe využíván a uvolňován potenciál, který Evropské společenství má a který je třeba rozvíjet: **to je Evropský výzkumný prostor.**

3.3 Všeobecný souhlas. Výbor proto vítá, že je v zelené knize vyhlášen záměr konsolidovat, posilovat a dále rozvíjet Evropský výzkumný prostor, jakožto pokračování celkově pozitivního vývoje. Spadá do toho i odraz důležitých aspektů svých dřívějších doporučení⁽³⁾. Cíle, které jmenuje Komise, jsou správné a návrhy, které jsou za tímto účelem předkládány, jsou v zásadě považovány za účelné a hodné podpory. Je třeba je však doplnit a v určitých případech vyjasnit či opravit.

3.4 Výchozí situace

3.4.1 Vědecká komunita. Již před více než 50 lety byla založena Evropská organizace pro jaderný výzkum⁽⁴⁾ CERN. Nezávislé úsilí mezinárodní vědecké komunity, tj. organizace předních mezinárodních vědeckých pracovníků⁽⁵⁾, získalo nezbytnou podporu rozhodujících politiků v Evropě. Tak bylo vytvořeno evropské experimentální zařízení špičkové třídy, které by překračovalo možnosti resp. ochotu jednotlivých zemí k samostatnému financování a využívání. Z obdobných důvodů byly později založeny další nadnárodní evropské organizace⁽⁶⁾ jako ECMWF, EMBO, ESRF, ESO, ESA a ILL.

3.4.2 Evropské společenství. Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (Smlouva o Euratomu), která byla podepsána v Římě dne 25. března 1957, je jednou ze tří smluv o založení Evropského společenství. Tím začalo také úsilí Společenství v oblasti výzkumu a vývoje⁽⁷⁾. Nabytím platnosti prvního rámcového programu pro výzkum a vývoj v

roce 1986 byl položen základní kámen všeobecné výzkumné politiky Společenství, která přesahovala cíle Euratomu. V roce 2000 – v souvislosti s formulováním Lisabonské strategie – následovalo rozhodnutí o *Evropském výzkumném prostoru*, kterým evropská politika stvrdila svoji vůli vytvořit formální rámec pro evropský výzkum. *Evropský výzkumný prostor* se měl zároveň stát symbolickou značkou s opodstatněním a cílem zaměřeným na Lisabonskou strategii.

3.4.3 Cíl z Barcelony. Jak již bylo několikrát zdůrazněno, Výbor podporuje cíl z Barcelony, který Evropská rada formulovala před pěti lety v důsledku Lisabonské strategie. Tento cíl říká, že celkové výdaje Unie na výzkum a vývoj se mají zvýšit, aby v roce 2010 dosáhly úrovně necelých 3 % HDP. Investice, které jsou k tomu zapotřebí, má ze dvou třetin financovat soukromý sektor. Podle současné situace se ovšem Společenství na investicích do výzkumu a vývoje, o které celkově usiluje cíl z Barcelony, bude podílet pouze zhruba 2 % (tedy pouze padesátinou!).

3.5 Politické závazky členských států. Zdaleka největší politický závazek k dosažení cíle z Barcelony tedy mají členské státy, hospodářský závazek naopak průmysl a soukromý sektor. Následující doporučení a výzvy Výboru jsou proto určeny zejména Radě, Parlamentu a členským státům, aby podnikly veškeré nezbytné nutné kroky a podpořily cíle formulované v zelené knize, aby výzkumu a vývoji v Evropě opět zajistily světové prvenství, aby prvním krokem k tomu bylo dosažení cíle z Barcelony, a aby učinily veškerá další opatření, která jsou k tomu třeba.

3.6 Lépe využít pákový efekt podpory výzkumu ze strany Společenství. Avšak i podpora výzkumu ze strany Společenství je velmi důležitá. Nemá jen integrující a koordinující moc, ale především pákový účinek na investice členských států a průmyslu do výzkumu. Moc tohoto pákového efektu by tedy měla být posílena, aby členské státy a průmysl mohly konečně poskytnout svůj nezbytný plný příspěvek dosud neuskutečněnému cíli z Barcelony. Evropa si tedy nyní musí být vědoma své tradice jakožto vůdce výzkumu a inovací a musí ji znovu oživit.

3.6.1 Zvýšit příspěvek Společenství. V tomto ohledu Výbor konstatoval⁽⁸⁾, že stávající odsouhlasený rozpočet Společenství pro výzkum a vývoj nepostačí k využití tohoto pákového efektu. Znovu proto opakuje své naléhavé doporučení zvýšit při nadcházejícím přezkumu rozpočtu v roce 2008 příspěvek Společenství na výdaje na výzkum a vývoj v Evropském výzkumném prostoru, o nějž se celkově usiluje, ze současných

⁽³⁾ Úř. věst. C 110/3, 30.4.2004.

Úř. věst. C 110/98, 30.4.2004.

Úř. věst. C 157, 28.6.2005.

Úř. věst. C 65, 17.3.2006.

Úř. věst. C 185, 8.8.2006.

Úř. věst. C 309, 16.12.2006.

Úř. věst. C 325, 30.12.2006.

⁽⁴⁾ CERN: Organisation Européenne pour la Recherche Nucléaire. Jelikož je toto označení vzhledem k širšímu zaměření CERNu zavádějící, používá se dnes označení „evropská laboratoř pro fyziku částic“ (European laboratory for particle physics – Laboratoire européen pour la physique des particules), která lépe vystihuje současnou práci této organizace.

⁽⁵⁾ Výbor užívá pojmy „vědeckí pracovníci“ či „inženýři“ vždy pro osoby obou pohlaví. Tím stvrzuje svou opakovanou podporu plnému rovnému postavení žen a mužů i ve výzkumu a vývoji. Viz též odstavec 3.16.2.

⁽⁶⁾ ILL: Institut Laue-Langevin

ECMWF: European Centre for Medium-Range Weather Forecasts

ESRF: European Synchrotron Radiation Facility

ESO: European Southern Observatory

EMBO: European Molecular Biology Organization

ESA: European Space Agency

Viz též <http://www.euroforum.org>.

⁽⁷⁾ Pro podrobné znázornění viz též CORDIS focus Newsletter č. 279, červen 2007.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 325, 30.12.2006.

necelých 2 % nejméně na 3 %, vynaložit ⁽⁹⁾ navíc značnou část prostředků strukturálních fondů na infrastrukturní opatření v oblasti VaV ⁽¹⁰⁾ a výrazně zvýšit možnosti podpory prostřednictvím EIB.

3.6.2 Neodkladnost politického rozhodnutí. Komise právě uveřejnila číselné údaje ⁽¹¹⁾ o současné situaci evropského výzkumu a jeho financování v porovnání s mezinárodními konkurenty, které potvrzují mimořádnou neodkladnost proměnit výše uvedené doporučení Výboru v politické rozhodnutí. Situaci navíc ztěžuje velmi vážný a dlouho podceňovaný energetický a klimatický problém!

3.7 Kritické množství, sdílení zdrojů a odborných znalostí, evropská přidaná hodnota. Společenství bude přednostně uskutečňovat a podporovat takové výzkumné úkoly a projekty mimořádně důležité pro vědecký a technický pokrok, které přesahují ochotu nebo možnosti jednotlivých členských států a jejich ekonomiky, nebo které budou díky společnému postupu a propojení celé Evropy podstatně účinnější. Dosáhne se tak významné přidané hodnoty, než jakou členské státy dosáhnou samostatným úsilím.

3.8 Infrastruktury a špičkové výzkumné instituce. V mnoha zvláště důležitých oblastech výzkumu jsou nákladná infrastrukturní opatření a velké přístroje zásadním předpokladem zcela nových poznatků a technického pokroku a poskytují technickému rozvoji (v předkonkurenční fázi) nové možnosti zlepšení a inovací. Proto Výbor přikládá cíli rozvoje výzkumných infrastruktur světové úrovně, jenž je uveden v zelené knize, mimořádnou důležitost. Jsou základem a katalyzátorem špičkového výzkumu. Jsou pro nejlepší světové vědecké pracovníky a inženýry velmi atraktivní a znamenitě tím slouží i dalšímu důležitému cíli, který si zaslouží podporu, totiž zříditi špičkové výzkumné instituce, které propůjčí značce evropský výzkum a Evropský výzkumný prostor trvalý respekt a význam.

3.8.1 Seznam příležitostí ESFRI ⁽¹²⁾. Výbor tedy vítá seznam příležitostí ESFRI, který byl vypracován za účasti členských států a Komise a oceněn a podpořen Radou ⁽¹³⁾. Zároveň poukazuje na to, že kromě primárního úsilí ze strany členských států zde v budoucnosti bude zapotřebí i většího, jistého

a trvalého úsilí Komise. Politická vůle k vynikající vědeckotechnické průkopnické práci zde totiž bude obzvláště zřejmá. Výbor proto výslovně podporuje důsledné uskutečňování plánu a podstatnou finanční účast Společenství na stavbě a dlouhodobém provozu těchto zařízení. Zdůrazňuje význam adekvátního koncipování smluv, aby byla tato zařízení otevřená a atraktivní pro partnery či uživatele z celého Evropského výzkumného prostoru, a mimoto podporuje úsilí o mimo-evropská partnerství nebo účast ⁽¹⁴⁾.

3.8.2 Kontinuita podpory. Právě u projektů, které jsou kvůli svým vysokým investičním nákladům koncipovány dlouhodobě, je zvláště důležité, aby jejich podpora byla až do dosažení cílů spolehlivá a kontinuální, pokud splňují kritérium vědecké excellence. Silné výkyvy, nejistoty či dokonce přerušené financování vedou právě v této oblasti nejen k plýtvání nákladnými investicemi a prací v oblasti vědeckotechnického rozvoje, ale ničí vybudovaná propojení, mezinárodní spolupráci a důvěru v budoucí závazky, čímž poškozují i evropský trh práce pro vědecké pracovníky a inženýry.

3.8.3 Zapojení univerzit a institutů. Základním předpokladem úspěchu těchto značných investic do infrastrukturních projektů a nezbytného rozšíření základny špičkového výzkumu je odpovědná účast příslušných institutů, výzkumných organizací a skupin univerzit z jednotlivých členských států na rozvoji a využívání příslušných experimentálních zařízení, neboť teprve toto propojení vytvoří celek a přinese evropskou přidanou hodnotu. Proto je rovněž nezbytné toto propojení přiměřeně podporovat a adekvátně vybavit specifické programy *Spolupráce a Myšlenky*. Pro tyto účely musí být k dispozici především i dostatečné prostředky na cestování a na pobyt v místě, jakož i na komunikační systémy a pomocné přístroje. Výbor navíc na tomto místě poukazuje na velký význam podporování mobility.

3.8.4 Neomezená mobilita. Výbor podporuje cíl, aby byla v rámci Evropského výzkumného prostoru zaručena neomezená mobilita mezi členskými státy, organizacemi a mezi soukromým a veřejným sektorem. Mobilita neslouží pouze profesnímu rozvoji, výměně znalostí a odborným zkušenostem, ale obecně rozšiřuje obzory, posiluje schopnost úsudku a podporuje kulturní porozumění. Proto je třeba překonat resp. odstranit veškeré nedostatky a chybná opatření, které ještě brání neomezené mobilitě. Vedle překážek mezi jednotlivými státy, nedostatečného uznávání/převoditelnosti nároků na sociální dávky k nim patří např. také daňová znevýhodnění/zátěže vznikající při stěhování rodin v souvislosti s výměnou bytu nebo nemovitostí.

⁽⁹⁾ Výbor v tomto směru vítá i stejný požadavek Evropské poradenské komise pro výzkum EURAB. K tomu viz http://ec.europa.eu/research/eurab/index_en.html.

⁽¹⁰⁾ Na tomto místě Výbor obzvláště apeluje na členské státy, aby učinily příslušná politická rozhodnutí.

⁽¹¹⁾ European Commission: Key Figures 2007 On Science, Technology and Innovation, Towards a European knowledge area, Monday 11 June 2007.

⁽¹²⁾ Evropské strategické fórum pro výzkumné infrastruktury (ESFRI, European Strategy Forum on Research Infrastructures); <http://cordis.europa.eu/esfri/>.

⁽¹³⁾ Rada ve složení pro hospodářskou soutěž (vnitřní trh, průmysl a výzkum), 21. a 22. května 2007.

⁽¹⁴⁾ Jako např. u projektu ITER.

3.8.5 Situace v nových členských státech. Je však třeba dbát na to a rozvíjet podněty pro to, aby žádoucí mobilita výzkumných pracovníků z nových členských států v rámci Evropy nevedla k dlouhodobému „odlivu mozků“ z Evropy. Výbor již ve svých dřívějších stanoviscích poukazoval na skutečnost, že také z tohoto důvodu má rozvoj atraktivních výzkumných zařízení v nových členských státech mimořádný význam.

3.9 Uznání hodnoty Evropského výzkumného prostoru. Při úspěšné a účinné mezinárodní spolupráci, zejména na velkých evropských projektech, vzniká u zainteresovaných subjektů pocit pospolitosti, který prospívá uznání hodnoty Evropského výzkumného prostoru a symbolice Evropy.

3.10 Organizovanost a odborné konference. Příklad CERN, ale například také rozvoj evropských zařízení pro výzkum jaderné syntézy ukazují vůli a schopnost vědecké komunity hledat a najít partnery pro mezinárodní spolupráci z vlastní iniciativy a získat pro mezinárodní financování vlády třetích států. Nezbytným předpokladem je dát v Evropě k dispozici i prostředky na pořádání zvláště významných vědeckotechnických odborných konferencí a na účast zejména mladších evropských vědeckých pracovníků také na mezinárodních konferencích.

3.10.1 Vědeckotechnické společnosti – organizace občanské společnosti. Odborné konference jsou základním fórem pro šíření a hodnocení výsledků, výměnu znalostí a myšlenek, navazování spolupráce a rozvoj nových nebo vylepšených koncepcí. Takovéto konference jsou obvykle pořádány příslušnými vědeckotechnickými odbornými společnostmi⁽¹⁵⁾, které jsou typickými organizacemi občanské společnosti. Výbor proto doporučuje, aby jejich výkony byly více brány na vědomí a aby byla rovněž více využívána a podporována jejich činnost pro šíření znalostí, hodnocení výsledků a koordinaci výzkumu.

3.11 Rámcové programy. Podle mínění Výboru jsou hlavními nástroji Společenství k uskutečnění Evropského výzkumného prostoru rámcový program Společenství pro výzkum a vývoj a rámcový program Evropského společenství pro atomovou energii.

Jako doplněk specifických programů *Infrastruktury a Myšlenky* pobízejí ke koordinované spolupráci (viz odstavec 3.13) zejména na specifické programy *Spolupráce a Lidé* a podpůrná opatření,

kteří s nimi souvisí. Jejich náležité provádění je tedy zásadní součástí tvorby identity *evropského výzkumu a Evropského výzkumného prostoru*, která přesahuje hranice států a vytváří synergie.

3.11.1 Základní výzkum a aplikace. Je třeba vyzdvihnout výslovné zapojení základního výzkumu a uznání jeho rozhodujícího významu pro pokrok a inovace. Z toho vyplývá i nezbytná **vyváženost** mezi zamýšlenou podporou základního výzkumu na jedné straně a aplikovaným výzkumem a výzkumem zaměřeným na produkt a proces na straně druhé. Jak bylo několikrát zdůrazněno⁽¹⁶⁾, mezi oběma oblastmi neexistuje žádná dělící čára, ale naopak vzájemné působení: jedna oblast podmiňuje druhou.

3.11.2 Společné technologické iniciativy, technologické platformy a ETI. Výbor zdůrazňuje zvláštní úlohu společných technologických iniciativ a technologických platform. Jejich cílem je vytvářet ve strategických oblastech výzkumu partnerství veřejného a soukromého sektoru a uskutečňovat společné výzkumné programy. Výbor doporučuje, aby se v případě **znalostních a inovačních komunit** (Knowledge and Innovation Communities, KICs) Evropského technologického institutu (ETI), které musí být ještě vytvořeny, těžilo z nabytých zkušeností. Také zkušenosti s projekty ERA-NET a s uskupeními EUREKA mohou být cenným přínosem.

3.11.3 MSP. Mimořádně důležitou roli v partnerstvích veřejného a soukromého sektoru, ale také v průmyslových partnerstvích, hraje dostatečné zapojení malých a středních podniků (MSP). Výbor vítá, že Komise v tomto směru vyvíjí a chce i nadále vyvíjet zvláštní úsilí. Přínosem zde navíc může být i projekt CORNET⁽¹⁷⁾ (Collective Research Networking), který byl zahájen v rámci ERA-NET.

3.11.4 Utajování informací. Poskytování informací o nových poznatcích bylo a je jedním z faktorů úspěchu moderní vědy (viz též odstavec 4.4.2 **Volný přístup**). Jejich problematické omezování se týká kromě aspektů duševního vlastnictví zejména také otázky, od jaké fáze vývoje nové/inovační technologie brání utajování – z důvodu konkurence na trhu⁽¹⁸⁾ – nezbytné výměně znalostí a další spolupráci s průmyslovými partnery a mezi nimi. Výbor doporučuje tuto důležitou otázku hlouběji prozkoumat, neboť na ní závisí úspěch spolupráce zejména mezi veřejným a soukromým sektorem.

⁽¹⁵⁾ Např. European Physical Society, federace evropských národních svazů inženýrů (European Federation of National Engineering Associations), evropská federace chemického inženýrství, evropské akademie (IASAC, ALEA, IAP) atd. Mnoho z nich je organizováno i v zastřešujících sdruženích, jako Initiative for Science in Europe (ise).

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 325, 30.12.2006, odstavec 4.6.

⁽¹⁷⁾ Viz <http://www.cornet-era.net>; dále také CORDIS focus Thematiche Beiheft, č. 24, červen 2007.

⁽¹⁸⁾ A také, není-li poskytnuta lhůta „doby odkladu“ podle patentového práva, aby nepropadlo právo na případné pozdější patentový nárok.

3.12 Posílení výzkumných institucí Výbor podporuje zvláště důležitý cíl posílit výzkumné instituce a jejich nadřazené zastřešující organizace jakožto hlavní iniciátory a odborníky na výzkum a vývoj. Probíhá v nich koordinace, plánování a výzkum a jejich pracovní ovzduší, prostor a způsob výzkumu určují pověst a úspěch příslušné výzkumné organizace a instituce. Tyto organizace a zařízení proto potřebují dlouhodobě a jisté plánování, dostatečné vybavení a odpovídající volnost v rozhodování. Podmínkou je tedy větší vlastní odpovědnost za využívání zdrojů, jistější a dostatečně vysoký (tradičně nejméně 75 % až 80 %) podíl na základním institucionálním financování, komplexní financování projektů, převoditelnost ročních rozpočtů, odbourávání administrativního přetížení špičkových odborníků, stimulování a špičková podpora prostřednictvím dostatečně dlouhodobě zaměřených dodatečných prostředků v hospodářské soutěži a v závislosti na úspěchu.

3.13 Otevřená koordinace. Hlavní podněty ke vzájemné *otevřené koordinaci* a hodnocení výzkumných politik a strategických cílů ze strany členských států vycházejí z rozhodování o výzkumných iniciativách Komise, ke kterému dochází na evropské úrovni a které se osvědčilo, a z jejich přípravných poradních činností. Výbor považuje i dalekosáhlejší harmonizační a kooperační opatření ke konkrétním prioritám či projektům infrastruktury, která probíhají s členskými státy a regiony a mezi nimi, za důležitá a účelná, aby se dospělo k větší soudržnosti a k optimální evropské politice výzkumu. Koordinace je proto vhodná také při zakládání evropských mezivládních organizací výzkumu pro velké projekty a zařízení infrastruktury (viz odstavec 3.8). Koordinace ze strany Komise navíc vyplývá z podpůrných opatření 7. rámcového programu (viz odstavec 3.11).

3.14 Žádná nadměrná koordinace. Naproti tomu je však třeba odmítnout možný záměr *koordinace* evropského výzkumu, která přichází samoučelně shora s cílem všeobecné harmonizace (top-down), zachází do detailů a proniká do výzkumných organizací či firem. Ta by – např. za předpokladu projeveného záměru vyhnout se ve výzkumu duplicitě ⁽¹⁹⁾ a fragmentaci – omezila nezbytnou pluralitu výzkumných přístupů a metod (viz zejména také odstavec 4.7.1) a způsobila odmítavý postoj výzkumných pracovníků, institucí a zúčastněného průmyslu.

⁽¹⁹⁾ Již ve svém stanovisku Věda, společnost a občané (CES 724/2001) Výbor v odstavci 4.7.5 upozornil, že vzhledem k nutnosti prokázat reprodukovatelnost je duplicita výzkumu, kterou se označuje současný průběh nebo opakování pokusů jinými výzkumnými skupinami – většinou na základě pozmeněných technik a postupů – hlavní součástí vědecké metodiky a vědeckého pokroku. Teprve duplicita je zárukou proti chybám, omylům a falšování [stanovisko není dostupné v češtině].

V každém případě by se mělo zamezit dojmu, že Komise usiluje o centrální řízení evropského výzkumu. Jinak by to totiž byl další příspěvek k již tak existujícím obavám občanů ⁽²⁰⁾ v členských státech z příslušné bruselské centralizace. Jde naopak spíše o vyváženou rovnováhu mezi rámcem Společenství, svébytností a rozhodností členských států a institucionální a individuální iniciativou a tvořivostí.

3.14.1 Pluralismus metod, přístupů a volby témat. Pouze pluralismem metod, přístupů a volby témat se může dospět vždy k těm nejlepším výsledkům, postupům a inovacím. Pluralismus není žádné plýtvání, ale nezbytný prostředek k optimalizaci a vývoji v procesu hledání nových znalostí a schopností. Výbor doporučuje, aby byla v této důležité vymezení otázce konzultována zejména Evropská rada pro výzkum.

3.15 Další cíl: odbourání byrokracie. Bez ohledu na to Výbor opakovaně upozorňuje a doporučuje Komisi, aby pojala odbourání byrokracie za další důležitý cíl do příští politické agendy Evropského výzkumného prostoru. Společně s členskými státy a výzkumnými organizacemi musí být vyvinuty koncepce usilující o zjednodušení resp. zestručnění nadměrné regulace a rozmanitosti evropských, národních, regionálních a institucionálních informačních povinností, řízení o žádosti, postupů posuzování, resp. hodnocení a schvalování atd. a o jejich omezení na to nejnutnější. Hospodářská soutěž o špičkovou úroveň, finanční podporu atd., kterou podporuje i sám Výbor, v prvé řadě zvyšuje náklady na administrativní a hodnotící postupy, které musejí výzkumní pracovníci investovat. Proto je o to důležitější dospět na základě odbourání byrokracie a zjednodušení všech postupů k obhájitelnému řešení. Výbor již upozorňoval ⁽²¹⁾ na to, že strach z chyb či nesprávného jednání jednotlivců nesmí vést k přehnaným předpisům a patovým situacím pro všechny ostatní. To platí stejně tak pro způsob práce podporujících organizací a výzkumných pracovníků.

3.16 Atraktivní trh práce a lepší pracovní příležitosti. Výbor souhlasí s důležitým cílem vytvořit pro vědecké pracovníky atraktivní trh práce. Zde musí být smluvní podmínky, úroveň platu, sociální zabezpečení/dávky a podpora rodinné soudržnosti upraveny a zlepšeny tak, aby se vědecktí pracovníci necítili ve svém idealismu vykořisťováni např. kvůli příliš nízkým platům, nevýhodným smluvním podmínkám a vážné nejistotě dalšího profesního rozvoje a nedošli k závěru, že jejich investici do velmi náročného a úzce specializovaného vzdělání nelze v Evropě zhodnotit v úspěšnou profesní dráhu.

⁽²⁰⁾ Lüder Gerken a Roman Herzog v EUROPE'S WORLD, vydání z léta 2007.

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 256, 27.10.2007.

3.16.1 Nedostatky v členských státech. Především v tomto ohledu panují v členských státech velké nedostatky a nadále lze pozorovat chybný vývoj ⁽²³⁾! Výbor proto na tomto místě apeluje obzvláště na členské státy a příslušné sociální partnery, aby tyto nedostatky odstranili a poskytli zejména i mladým výzkumným pracovníkům atraktivní perspektivní pracovní příležitosti, které jsou s to konkurovat pracovním příležitostem pro vysoce nadané akademické pracovníky. Teprve pak budou nadaní mladí lidé opět ochotni investovat svoji energii a čas do odpovídajícího náročného a úzce specializovaného studia a přispějí k odstranění nedostatku kvalifikovaných vědeckotechnických odborníků a příslušných vysokoškolských absolventů v Evropě.

3.16.2 Rovné postavení žen a mužů. Výbor zdůrazňuje své zasazování se o rovné příležitosti a rovné postavení žen a mužů. Je zapotřebí nejlepších talentovaných jedinců obou pohlaví – záleží na znalostech a práci. (Pojmy „vědecký pracovník“, „výzkumný pracovník“ a „inženýr“ jsou zde používány pro osoby obou pohlaví.).

3.16.3 Mobilita mezi výzkumnými institucemi, obory, odvětvími a zeměmi. Výbor rovněž podporuje i cíl zelené knihy výrazně zlepšit mobilitu mezi institucemi, obory, odvětvími a zeměmi. Na jedné straně upozorňuje na příslušná výše uvedená doporučení, na druhé straně na svá dřívější doporučení týkající se atraktivních systémů stipendií (dlouhodobé volno) na výměnu pracovníků mezi akademickým světem a průmyslem.

3.16.4 Rodinná soudržnost. Výbor již několikrát upozorňoval na zvlášť důležitý aspekt podporování mobility, totiž umožnit a podporovat rodinnou soudržnost. To se týká především výdělečné činnosti manželky či manžela (např. „*dual career couples*“), vhodných škol pro děti, podpory při stěhování (kompenzace výdajů, daně) atd.

3.17 Otevření evropského výzkumného prostoru světa. Zelená kniha uvádí jako mimořádně důležitý cíl otevřít Evropský výzkumný prostor světa. Výbor s tím plně souhlasí. Skutečné dosažení tohoto cíle bude hlavní zkouškou úspěchu Lisabonské strategie.

3.17.1 Atraktivita je rozhodujícím kritériem. Nad rámec formálnějšího a již často uskutečněného aspektu zásadního otevření je však rozhodujícím kritériem atraktivita Evropského výzkumného prostoru. Prvním nezbytným krokem je pozvání špičkových mezinárodních výzkumných pracovníků, pak bude však nezbytné dosáhnout jejich skutečného příchodu a zajistit

návrat evropských vědeckých pracovníků, kteří pracují za hranicemi EU, zpět do Evropy.

3.17.2 Zabránit „odlivu mozků“. Teprve až bude překonán odliv mozků, který je v dnešní době často tak očividným předmětem stížností, nejen z hlediska počtu, ale i kvality, tzn. nejschopnějších a nejúspěšnějších světových vědeckých pracovníků a inženýrů, bude možné považovat tento problém za vyřešený. Aby však bylo možné toho dosáhnout, musí souhlasit všechny zásadní faktory: úroveň, vybavení, pracovní podmínky, jasné rámcové podmínky, možnosti rozvoje a volný prostor, osobní příjmy (včetně sociálních dávek) a společenské uznání.

3.18 Stavět na úspěchu. Navzdory přetrvávajícím nedostatkům a úkolům, které ještě přijdou, Výbor s uspokojením konstatuje, že dosavadní snahy evropské výzkumné politiky o Evropský výzkumný prostor přinášejí první pozitivní výsledky a jdou v zásadě správným směrem. Proto je důležité pokračovat v započatém vývoji pomocí nadále rychle rostoucího evropského potenciálu v oblasti výzkumu a vývoje, politiky podpor zaměřené na konkurenceschopnost, jeho propojování a integračního účinku, a zejména díky vytváření atraktivních a jasných rámcových podmínek a pracovních příležitostí (bez nadměrné regulace a centralizace!). **Evropský výzkumný prostor musí být pojmem s celosvětovým dosahem.**

3.19 Evropský prostor znalostí. Výbor již několikrát zdůrazňoval, že by měl být Evropský výzkumný prostor doplněn o „evropský prostor znalostí“ ⁽²³⁾. Hlavním odůvodněním byl cíl vytvořit evropskou znalostní společnost, k čemuž je zapotřebí jak fundovaného vzdělání všech občanů, tak i kvalitní odborné přípravy, která je pro vědecké pracovníky a inženýry nepostradatelná. Přitom jsou velmi důležité i celoživotní vzdělávání a autodidaktika. V tomto stanovisku, které pojednává o Evropském výzkumném prostoru, je třeba navíc poukázat na nezbytnost odpovídajícího „*znalostního managementu*“, který musí zajistit dokumentaci, uspořádání, šíření, dostupnost a udržení jednou získaných znalostí. Výzkum a vývoj staví na existujících znalostech, aby se vytvořily znalosti nové.

3.19.1 Znalostní management a technika. Znalostní management je navíc důležitý také pro bezpečné uplatňování ⁽²⁴⁾ technických postupů, aby bylo umožněno bezpečné použití, minimalizována rizika a neohroženo obyvatelstvo. V tomto směru by se Komise, ve spolupráci s příslušnými mezinárodními organizacemi, měla i v budoucnu chopit příslušné iniciativy a podporovat nezbytné výzkumné programy.

⁽²³⁾ Například nová kolektivní smlouvy v německé veřejné správě je vůči mobilitě vysloveně nepřátelská!

⁽²³⁾ Viz zejména stanovisko k tématu Investice do znalostí a inovace – INT/325 (Úř. věst. C 256, 27.10.2007).

⁽²⁴⁾ Viz např. Proceedings of the International Conference on Knowledge Management in Nuclear Facilities, červen 2007.

3.19.2 **Učebnice a přehledy.** Důležitou roli pro zachování znalostí, jejich objasňování a uspořádání, a zejména pro kvalitní vzdělávání hrají dobré učebnice, přehledy a příručky. Jejich sepišování vyžaduje zkušenosti, úsilí, čas a osvobození od ostatních úkolů. Výbor doporučuje, aby byla tato činnost zahrnuta do katalogu úkolů hodných podpory, zvláště když tato namáhavá práce obvykle autorům nepřináší žádný zisk

4. Konkrétní připomínky k otázkám zelené knihy

V následující části se zejména odkazuje na některé ze 35 otázek položených v zelené knize, pakliže příslušná témata již nebyla projednána v části 3; z důvodu místa se zde však většina těchto otázek neopakuje, nýbrž se odkazuje na zelenou knihu.

4.1 K otázkám 1 až 3. **Prvky vize evropského výzkumného prostoru.** Základním předpokladem je společenské klima otevřené pro výzkum a vývoj, které vnímá a oceňuje jejich rozhodující význam pro prosperitu, konkurenceschopnost, pokrok a kulturu. Důležitá je také dostatečná komunikace mezi různými vědeckými disciplinami, zejména mezi přírodními a humanitními vědami, včetně pokusu dohodnout se na metodických zásadách. To je také předpokladem vytvoření nezbytných rámcových podmínek na všech politických úrovních a určení priorit. Komise a členské státy mohou mimoto pořádáním sympózií a konferencí podporovat výměnu zkušeností mezi vědeckou komunitou a obecnou občanskou společností a propagovat Evropský výzkumný prostor ještě více než dosud. Důležitou úlohu musí převzít také média, přičemž je nutno klást důraz na informování, nikoliv na mínění. Výbor podporuje Komisi v jejím úsilí o *veřejnou diskusi a další kroky*.

4.2 K otázce 8 a 10: **doktorandi.** Je třeba podniknout kroky již u mladých vědeckých pracovníků s plnohodnotným univerzitním vzděláním, totiž u doktorandů. Nejsou to již žádní studenti nebo učňové⁽²⁵⁾, nýbrž hlavní odborníci na výzkum a výuku. Výzkum, výuka, literární činnost, účast na konferencích, seminářích a tzv. „letních školách“ jsou nejlepší odbornou přípravou. Účast na nich však také musí být důrazně podporována a umožněna. Vlastní iniciativa a samostatnost musejí umožnit získání podnětů a odměny, nevznikají na základě školní výchovy.

4.3 K otázce 12 a následujícím: Začít u ETI a jeho jednotlivých „znalostních a inovačních komunit“ a poučit se z toho.

⁽²⁵⁾ Účelem disertační práce je prokázat samostatnou vědeckou činnost!

4.3.1 K otázce 18: nejprve sbírat zkušenosti s jednotlivými případy. Vyasnit riziko a otázky ručení, např. při náhlé ztrátě partnera.

4.3.2 K otázce 19: Nejprve využít zkušeností s již existujícími „virtuálními instituty“ ve výzkumných organizacích členských států, jinak: zdola nahoru (bottom-up)!

4.3.3 K otázce 20: i) zde by měly být shromážděny návrhy dotyčných institucí.

4.3.4 K otázce 20: ii) **Žádná objektivně měřitelná kritéria.** Výbor má v tomto ohledu velmi silné pochybnosti. Existují totiž obavy, že kvantitativní a „objektivně měřitelná“ kritéria, která ve výzkumu prakticky neexistují⁽²⁶⁾, by stála v popředí. Ta mohou být možná užitečná při rozvoji souvisejícím s produkty, ale ve výzkumu by naopak podpořila krátkodobost a povrchnost (akviziční marketing). Dokonce i instituty průmyslového výzkumu mají prostor pro dlouhodobější základní výzkum, jehož důležitost potvrzuje právě existence nejméně úspěšných zařízení⁽²⁷⁾, ale který však při pevně vymezeném odborném posuzování zaměřeném přednostně na „kvantitativně měřitelná“ kritéria není lehké zdůvodnit. Výbor navíc odkazuje na svá dřívější stanoviska k tomuto tématu⁽²⁸⁾.

4.4 K otázce 21: **Sdílení znalostí: zde nezpracovaná data.** Tato otázka je obtížná a choulostivá. Týká se v souvislosti s nezpracovanými daty (na jakém místě přesně vznikají „nezpracovaná data“? Jejich správnost musí být původním experimentátorem často ještě přezkoumána resp. vyhodnocena) individuálního vztahu důvěry mezi výzkumnými pracovníky navzájem⁽²⁹⁾ a chybějícího pochopení výzkumných pracovníků pro experimentální a vnitropersonální postupy (týmová práce, konkurence, prvenství atd.). Užitečné jsou podněty k bezprostřednímu sdílení znalostí. Klíčovým slovem je reprodukovatelnost výsledků. Důrazně se nedoporučují právní předpisy nařízené shora – a ani na evropské úrovni. V případě potřeby by byla účelná doporučení, jaká by měla být minimální doba uchovávání nezpracovaných dat a kdo je za to zodpovědný. Nehledě na to (viz také 3.19.1) je zde otázka obecného managementu znalostí, aby se zajistilo, že se znalosti neztratí. V případě potřeby by se Evropská rada pro výzkum měla zabývat i touto otázkou.

⁽²⁶⁾ Viz také článek „Erwägen, Wissen, Ethik“ (EWE), ročník 18/2007 sešit 1, s. 12, kapitola 3.4 – ISSN 1610-3696.

⁽²⁷⁾ Např. kosmické reliktní záření (BELL), vysokoteplotní supravodivost (IBM).

⁽²⁸⁾ Viz např. Úř. věst. C 256, 27.10.2007, odstavec 7.5.

⁽²⁹⁾ To se v základním výzkumu týká převážně otázky prvenství v objevu nebo myšlence, v aplikovaném výzkumu ale také otázek souvisejících s patenty.

4.4.1 Ještě jednou k otázce 21: **Ztížený přístup k informacím a sdílení informací.** Tento okruh otázek však rovněž nadnáší ještě jeden problém, totiž neomezený a rychlý přístup k informacím, které již byly zveřejněny v odborných časopisech vědeckých nakladatelství. Kvůli stávajícímu výkladu autorského práva neexistují volně přístupné on-line knihovny a již se nesmějí posílat elektronické kopie. Rychlý přístup k důležitě vědeckotechnické literatuře je tím výrazně omezen, což značně brání výměně vědeckých poznatků a pokroku.

4.4.2 **Otevřený přístup.** O to víc Výbor Komisi povzbuzuje, aby se této otázky ujala a hledala nová, lepší řešení. Jednou z možností by byly volně přístupné informační systémy⁽³⁰⁾, např. v uznávaných volně přístupných odborných časopisech, se vzájemným hodnocením (k tomu viz níže).

4.4.3 K otázce 23: **Lhůta na ochranu inovací.** V této souvislosti se již Výbor několikrát vyslovil pro lhůtu na ochranu inovací, aby byl zmírněn konflikt mezi „urychleným zveřejněním“ (výzkumní pracovníci jsou posuzováni podle svých publikací) a „prvním přihlášením patentu“.

4.5 K otázkám 25 až 29: **Optimalizace výzkumných programů a priorit:** obecně by se mělo využít dosavadních zkušeností s projekty ERA-NET.

4.5.1 K otázce 25: **Zásady hodnocení.** Otázka společných – míní se tím zřejmě harmonizovaných – zásad pro vzájemná hodnocení, zajištění kvality a společné hodnocení se týká obtížného tématu, neboť jednak neexistují žádné perfektní, ale jen lepší či méně dobré postupy hodnocení, a jednak postupují různé výzkumné organizace (alespoň konkrétně) jinak, a proto musí být použito kritérium (relativního) úspěchu různých způsobů postupu. Proto má Výbor také na tomto místě celkově pochybnosti o zamýšlené harmonizaci. Vzájemné hodnocení sice nepochybně není nejlepším postupem⁽³¹⁾, ale jeho kvalita a účinnost hodně závisí na detailech⁽³²⁾. Především je třeba zabránit povrchnosti, která může u dnes často vynucovaných stálých či mnohočetných hodnocení snadno nastat. Platí proto zásada hodnotit méně často, ale zato důkladně.

⁽³⁰⁾ Viz např.

<http://www.open-access.net/RMK>.

⁽³¹⁾ Nicméně: čím inovativnější (odchylující se od normy) jsou postupy, myšlenky, měřítka nebo modely, tím méně je vzájemné hodnocení schopno vždy přesného posudku. O to důležitější je proto nezbytný pluralismus (odstavec 3.14.1) různých přístupů a metodik.

⁽³²⁾ K podrobnostem o tématu viz několik článků v časopise *Forschung und Lehre* (Výzkum a výuka) německého svazu vysokého školství, sešit 6/07, ISSN, 0945-5604; www.forschung-und-lehre.de.

4.5.2 Ještě jednou k otázce 25, ale také nad její rámec: **Zkušební úředníci.** Především je nezbytně nutné, aby v podporujících organizacích, tedy také v Komisi, spolupůsobili z vědeckého hlediska vynikající kvalifikovaní zkušení úředníci, kteří budou a zůstanou co nejlépe a dlouhodobě znali – i díky vlastní předchozí výzkumné činnosti – svých příslušných oborů a jejich zvláštností, svých spolupracovníků a své vědecké komunity (pravidelná změna zaměstnání je v tomto případě kontraproduktivní!). I zde platí, že strach z chyb či nesprávného jednání jednotlivců nesmí vést k přehnaným předpisům či oslabení všech ostatních. Za příklad by při tom měly být brány i zvlášť úspěšné výzkumné organizace.

4.5.3 K otázce 26: **Zjednodušení.** Zbavit výzkumné pracovníky nadměrné administrativy atd. díky dalšímu zjednodušování příslušných předpisů a postupů je často urgovaný cíl. Výbor si je však vědom, že by se jeho obecná obhajoba pluralismu a přístupu zdola nahoru mohla zdát v určitém rozporu s požadavkem zjednodušení a odbourání nadměrné byrokracie. Proto podporuje koordinovaný postup (viz též odstavec 3.15) a současné hodnocení všech činností, na kterých se Společenství rozhodnou měrou podílí popř. má podílet prostřednictvím svých podpůrných programů. V souvislosti s volbou postupů hodnocení by měla být konzultována Evropská rada pro výzkum.

4.5.4 K otázce 29: **Účast v mezivládních výzkumných institucích.** Je třeba upřesnit pojem „účast“. Členství v poradních orgánech se zdá účelné, při spolufinancování ze strany Společenství přirozené i v příslušných dozorcích orgánech. Výslovně se naopak nedoporučuje členství v přímých výkonných orgánech.

4.6 K otázce 30 a 31: **Otevírání se světu: mezinárodní spolupráce v oblasti vědy a techniky.** Cíl politiky výzkumu má plnou podporu Výboru. Pokud jde o nástroje, je třeba rozlišovat na jedné straně mezi programy, které vyžadují velké přístrojové vybavení jako např. akcelerátory, zařízení pro jadernou syntézu, satelity, aerodynamické tunely atd., a mezi programy, které jsou rozděleny mezi několik center nebo přístrojů, na straně druhé. Mělo by se co nejvíce využívat již existujících příkladů a jejich zkušeností, přičemž při zevšeobecňování existuje nebezpečí, že nebudou zohledněna specifika jednotlivých případů. Obecně se Výbor domnívá, že v tomto ohledu již existují platné a funkční mechanismy resp. precedenční případy, takže by neměla vznikat potřeba dalších nástrojů.

4.7 **Obecná připomínka k položeným otázkám.** Z otázek vzniká dojem, že Komise vždy hledá obecné předpisy, které by pak měly platit pro všechny jednotlivé případy. Z takového záměru by měl Výbor velmi vážné obavy (viz též 3.14.1).

4.7.1 **Žádná harmonizace, nýbrž prostor a „zdola nahoru“ (bottom-up).** Veškeré snahy o příliš velkou harmonizaci je tedy třeba odmítnout. Harmonizace totiž brání tomu, aby byly nejprve empiricky zjištěny osvědčené postupy na základě konkurence různých postupů, metod a kulturních přístupů, která je u principu zdola nahoru v zásadě možná, a aby se při tom zároveň využilo výhody postupného vývoje. Jen tak bude zřejmé, který postup je zvláště úspěšný, zasluhuje další podporu a může sloužit za příklad ostatním.

4.7.2 **Existující mechanismy jsou dostatečné.** Již existující mechanismy jak na politické, tak i na programové a projektové úrovni k tomu již poskytují dostatečný a přiměřený prostor. Další opatření a předpisy lze v určitém okamžiku a objemu

zavést či přizpůsobit později, až bude konkrétní dobře odůvodněná potřeba.

4.8 **Dosavadní nástroje podpory ze strany Společenství a koordinace.** Výbor doporučuje vypracovat všeobecná, jasná a srozumitelná pravidla pro rozličné nástroje na podporu a koordinaci výzkumu a vývoje ze strany Společenství. V tomto ohledu by bylo velmi účelné, kdyby Komise vypracovala seznam a popis – tzn. jasný návod k použití – **veškerých** nástrojů, forem atd. podpory a spolupráce, které má pro cíle VaV k dispozici. Z něj by bylo rovněž zřejmé, zda jejich rostoucí značné množství ještě vykazuje dostatečně jasné úkoly a dostatek přesnosti v dělení, a zda jsou pro potenciální uživatele i pro samotné úředníky Komise nadále přehledné a použitelné, nebo zda vyžadují vyjasňující revizi.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o zřízení společného podniku iniciativy pro inovativní léčiva

KOM(2007) 241 v konečném znění – 2007/0089 (CNS)

(2008/C 44/02)

Dne 11. června 2007 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. října 2007. Zpravodajem byl pan DANTIN.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání ze dne 24. října), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 118 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Farmaceutický průmysl je právem považován za základní strategický sektor a jeho produkty přispívají zásadním způsobem ke zdraví a blahobytu evropských občanů. Mimo jiné je významný také z hlediska zaměstnanosti.

1.2 Vzhledem k této situaci a ke ztrátě původního postavení Evropy na poli farmaceutického výzkumu je zřízení společného podniku iniciativy pro inovativní léčiva (Innovative Medicines Initiative Joint Undertaking) zvláště odůvodněným krokem. Výbor s potěšením schvaluje toto rozhodnutí, zejména jako skutečný projev partnerství veřejného a soukromého sektoru.

1.3 Poslání společného podniku bude nutno odvozovat především od následujících základních cílů:

— zlepšit odhady bezpečnosti a účinnosti nových léčiv, hlavně v předklinické fázi,

— zamezit díky systémům řízení a znalostí fází výzkumu plýtvání prostředky, k němuž v současné době dochází duplicitou činností v soukromém a veřejném sektoru,

— zaplnit mezery týkající se odborné kvalifikace zahájením vzdělávacích programů, jejichž cílem bude rovnováha mezi odbornou přípravou zaměstnanců a požadavky na kvalifikaci v odvětví farmaceutického výzkumu,

— vytvořit nástroj k zajištění součinnosti nezbytné pro koordinaci výzkumu zahájeného společným podnikem iniciativy pro inovativní léčiva, činností na úrovni členských států a činností na úrovni evropské, s cílem přispět k budování evropského výzkumného prostoru v tomto odvětví.